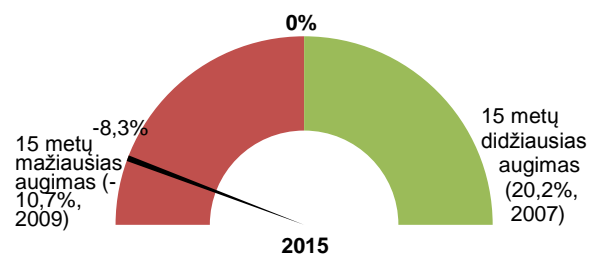

Lietuvos pieno produktų gamybos pramonė

Lyginamasis standartas (ang. benchmark)	Produkcijos vertė, tenkanti vienai įmonei	Produkcijos vertė, tenkanti vienam darbuotojui	Vidutinis metinis apyvartos augimas 2010-2015 m.	Vidutinis metinis gamybos apimties augimas 2010-2015 m.	Eksporto intensyvumas	Eksporto dalis į ne ES šalis	Investicijos į materialųjį turtą ir produkcijos vertės santykis
		€ 16,9 mln.	€ 101330	1,4%	0,9%	50%	24,3%

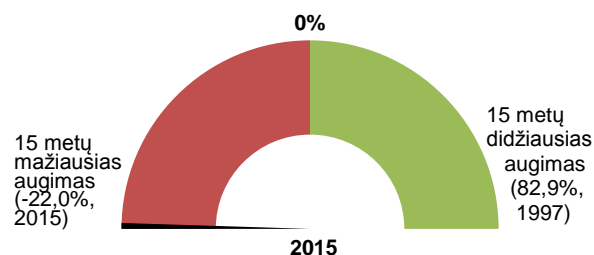
- [Faktai ir skaičiai](#)
- [Raida ir tendencijos](#)
- [Kainos, atlyginimai ir investicijos](#)
- [Eksporto raida](#)
- [Diversifikacija ribota, eksporto struktūroje dominuoja sūriai](#)
- [Ilgalaikės perspektyvos pieno produktų gamybai - palankesnės](#)

1 pav. Pieno produktų gaminių gamybos pramonės produkcijos (palyginamosios kainomis) augimas.

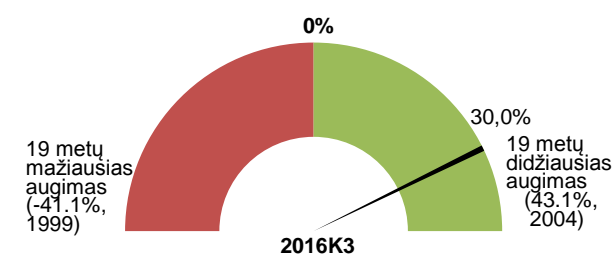
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

2 pav. Metinis pieno produktų gaminių gamybos pramonės apyvartos augimas.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

3 pav. Metinis lietuviškos kilmės pieno produktų gaminių eksporto vertės augimas.

Šaltinis: LR Ūkio ministerija, Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

FAKTAI IR SKAIČIAI

Gamybos apimtys mažėjo

2015 m. pieno produktų gamybos įmonės sukūrė apie 1,0% šalies pridėtinės vertės (gamybos kainomis) arba 4,2% apdirbamosios gamybos sektoriaus sukuriamos pridėtinės vertės. Lietuvoje pieno produktų gamyba užsiima 49 įmonės, jose įdarbinta beveik 8,2 tūkst. darbuotojų. Pieno produktų gamybos pramonėje vyrauja mažos ir vidutinio dydžio (iki 50 darbuotojų) įmonės, tačiau daugiau kaip 80% produkcijos vertės sukuria įmonės turinčios 250 ir daugiau darbuotojų. Tai yra darbu imli pramonės šaka – darbo užmokesčio dalis pieno produktų gamybos sektoriaus sukuriamoje pridėtinėje vertėje (gamybos kainomis) sudarė 52,1%.

2015 m. produkcijos vertė siekė maždaug 826 mln. eurų, tačiau jau antrus metus iš eilės

produkcijos vertė mažėja. Maždaug pusę visos pagamintos produkcijos parduodama užsienio rinkose. 2015 m. net 75% visų lietuviškų pieno produktų eksporto realizuota ES rinkoje.

Pieno produktų gamyba užsiimančios įmonės didžiąją dalį žaliavinio pieno įsigyja vidaus rinkoje, o apie penktadalį importuoja. Sektorius perdirba apie 80% vidaus rinkoje pagaminto žaliavinio pieno.

Žaliavų kainos krito, pardavimai mažėjo

2015 m. ir iki 2016 m. vidurio žaliavinio pieno supirkimo kainos krito bei buvo žemiausios visoje ES. Dėl Rusijos paskelbtų sankcijų, pieno kvotų panaikinimo, bei mažėjusios paklausos Kinijoje atsiradęs pieno produktų perteklius lėmė pieno produktų kainų mažėjimą bei Lietuvos pieno produktų gamybos įmonių pardavimų bei gamybos

apimčių mažėjimą. Kainų dinamika keitėsi tik 2016 m. antroje pusėje.

Produkcijos struktūroje didžiausios dalys priklauso išrūgoms, pienui ir sūriams

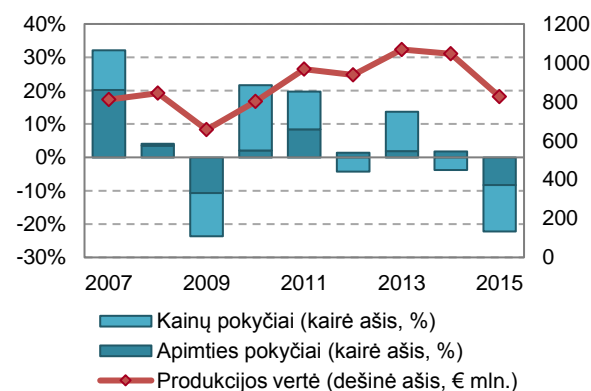
Tokią didelę išrūgų dalį iš dalies lemia tai, kad jos susidaro kaip šalutinis produktas gaminant kitus pieno produktus. Be išrūgų, daugiausia pagaminama perdirbto skysto pieno bei sūrių ir varškės (žr. pav. 5). Pieno produktų gamybos struktūroje paskutinius keletą metų ženkliai sumažėjo išrūgų dalis nuo 47% - 2010 m. iki 31% - 2015 m., labiausiai išaugo perdirbto skysto pieno atitinkamai nuo 11,3% iki 14,5%. Daugiau nei po 2 procentinius punktus didėjo sūrių ir varškės dalis, jogurto, kefyro, grietinės dalis bei pieno, grietinės (riebumas >6%) ir pieno miltų dalys.

1 lentelė. Pagrindiniai rodikliai, 2015 m.

Veikiančios įmonės	49
Užimtųjų skaičius	8153
Produkcijos vertė	€ 826,1 mln.
Pridėtinė vertė	€ 158,1 mln.
Lietuviškos kilmės prekių eksportas	€ 413,9 mln.
Investicijos į materialųjį turtą	€ 29,9 mln.

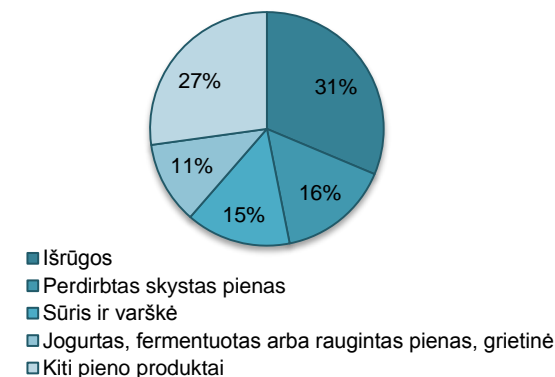
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

4 pav. Kainos, kiekiai ir produkcijos vertė pieno produktų gaminių gamybos pramonėje.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

5 pav. Lietuvos pieno produktų gamybos pramonės produkcijos struktūra pagal gaminamus kiekius 2015 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

RAIDA IR TENDENCIJOS

Apyvarta toliau mažėja

2015 m. palyginus su 2014 m. pieno produktų gamybos pramonės įmonių apyvarta smuko 22%. Tokį smukimą sąlygojo pardavimų mažėjimas tiek vidaus, tiek ir užsienio rinkose. Vidaus rinkoje pardavimų vertė mažėjo tik apie 4%, o parduoti kiekiai netgi augo beveik 6%, tačiau užsienio rinkose pardavimų vertė smuko daugiau kaip 30%, o kiekiai mažėjo apie 22%. (žr. pav. 6). 2015 m. pardavimų vertė vidaus ir užsienio rinkose buvo praktiškai vienoda, nors keletą metų prieš tai apie 58% pajamų įmonės gaudavo užsienio rinkose. Tokią situaciją lėmė pieno produktų perteklius, atsiradęs dėl Rusijos įvestų sankcijų maisto

produktams iš ES, žaliavinio pieno kvotų panaikinimo bei Kinijos pieno produktų importo sumažėjimo.

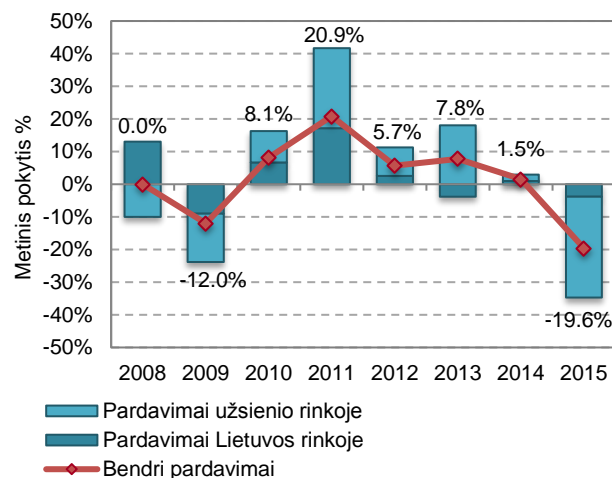
Auga žaliavinio pieno importas, vidaus gamyba stabili

2010 m. – 2014 m. laikotarpiu žaliavinio pieno importo apimtys išaugo daugiau kaip dvigubai ir 2014 m. viršijo 420 tūkst. tonų, tačiau dėl ženkliai pablogėjusios situacijos pieno produktų rinkoje, 2015 m. žaliavinio pieno importo kiekiai krito iki 335 tūkst. tonų. Žaliavinis pienas daugiausia importuojamas iš Latvijos ir Estijos. Vidaus rinkoje pagaminamo žaliavinio pieno kiekiai nuo pat 2010

m. kinta neženkliai ir kasmet sudaro apie 1,72-1,79 mln. tonų, iš kurių superkama apie 1,27-1,44 mln. tonų.

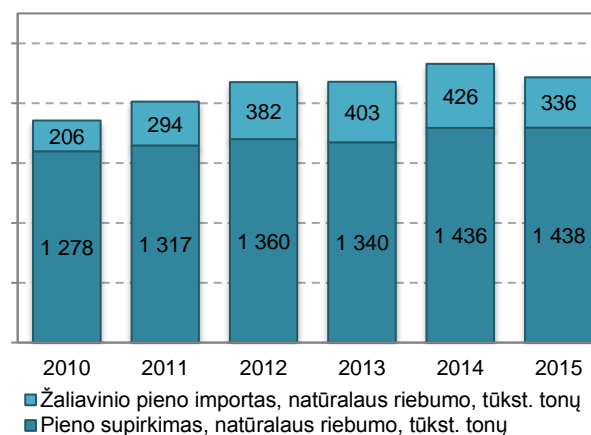
Žaliavinio pieno kainos vienos mažiausių ES Lietuvoje ir Latvijoje žaliavinio pieno kainos yra vienos žemiausių visoje ES ir sudaro kiek daugiau nei 70% ES vidurkio. Žemiausią lygį jos buvo pasiekusios 2016 m. birželio mėnesį (16,91 €/100 kg) ir nuo to laiko po truputi auga – spalio mėnesį jos buvo apie 43% didesnės. Neefektyvi pieno ūkių struktūra yra vienas svarbesnių veiksnių lemiančių tokį kainų atsilikimą nuo ES vidurkio.

6 pav. Pieno produktų pardavimų vertės pokytis pagal rinkas.

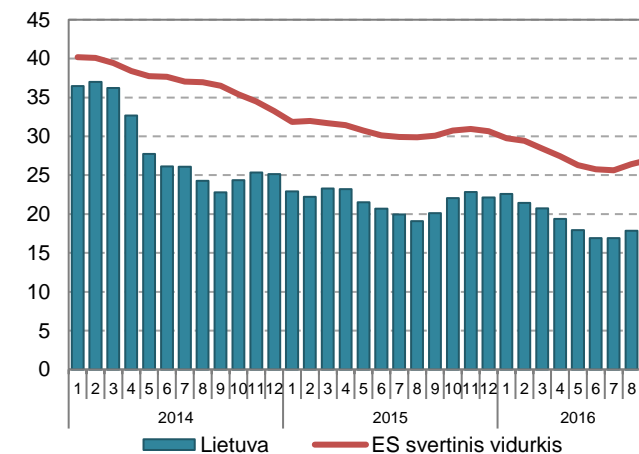
Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

7 pav. Žaliavinio pieno supirkimas ir importas.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas.

8 pav. Žaliavinio pieno kainos, eurų/100 kg.

Šaltinis: Europos pieno rinkos stebėjimo centras.

KAINOS, ATLYGINIMAI IR INVESTICIJOS

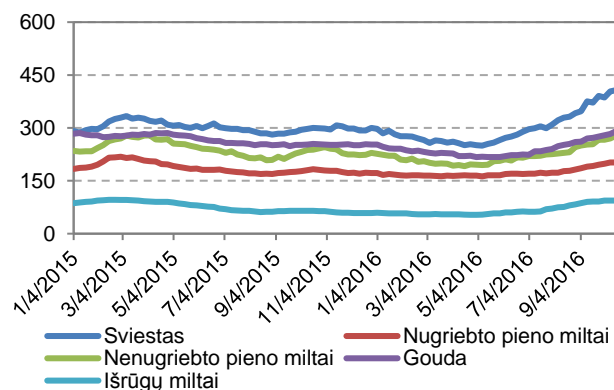
Pieno produktų kainos pradėjo augti 2010 m. – 2015 m. laikotarpiu pieno produktų kainos ES rinkoje buvo pasiekusios piką 2013 m. paskutiniame ir 2014 m. pirmame ketvirtyje. Vėliau pieno produktų kainos ėmė mažėti, o šį smukimą dar labiau paspartino Rusijos sankcijos, pieno kvotų panaikinimas, Kinijos importo neigiami pokyčiai ir kt. veiksniai. Pieno produktų kainos ES rinkoje žemiausią lygį pasiekė 2016 m. antrame ketvirtyje ir nuo to laiko po truputį atsigauja. Trečiame ketvirtyje augo visų pagrindinių pieno produktų kainos, o sparčiausiai didėjo sviesto kaina. Tokį pieno produktų kainų augimą lėmė auganti pasaulinė sviesto ir sūrio paklausa, atsigaujantis Kinijos importas, didėjantis sūrių ir sviesto vartojimas pačioje ES bei nuo birželio

mažesnė nei prieš metus žaliavinio pieno gamyba ES, kuri tokia turėtų išlikti iki 2016 m. pabaigos, pagrinde dėl pradėto taikyti kompensacijos mechanizmo bei žemų žaliavinio pieno kainų.

Darbo kaštai auga, produktyvumas mažėja 2015 m. darbo kaštai augo, tuo tarpu produktyvumas mažėjo (žr. pav. 10). Tačiau daryti griežtų išvadų nederėtų, kadangi pieno sektorius, po Rusijos sankcijų, veikia ypatingomis, netipinėmis aplinkybėmis. Tikėtina, kad darbo kaštų augimas pieno sektoriuje atspindi bendrą šalies tendenciją ir spartus produktyvumo šuolis mažai tikėtinas.

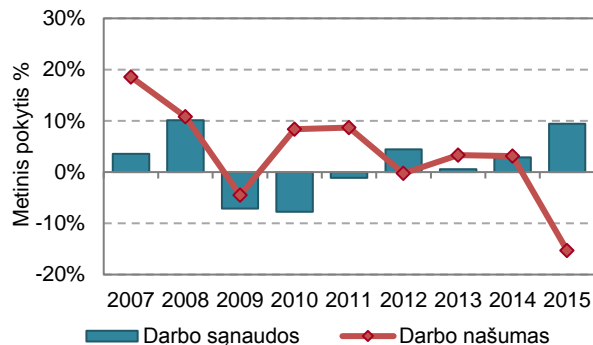
Investicijos į materialųjį turtą 2015 m. augo 2014 m. didžiausią dalį pieno produktų pramonės investicijų į materialųjį turtą sudarė investicijos į mašinas, įrengimus ir transporto priemones (51%) ir investicijos į naują statybą (42%). Investicijos į materialųjį turtą didžiausios buvo 2011 m. kuomet sudarė 38,4 mln. eurų. Nuo tada jos ėmė mažėti daugiausia dėl investicijų į mašinas, įrenginius ir transporto priemones mažėjimo. Tendencija keitėsi 2015 m., kuomet investicijos į materialųjį turtą per metus išaugo 8,9% iki 29,9 mln. eurų. Investicijos turėtų augti ir 2016 m., kadangi gamintojai investuoja į naujas gamyklas bei gaminamų produktų diversifikaciją.³

9 pav. Pieno produktų kainų dinamika, eurų/100 kg.

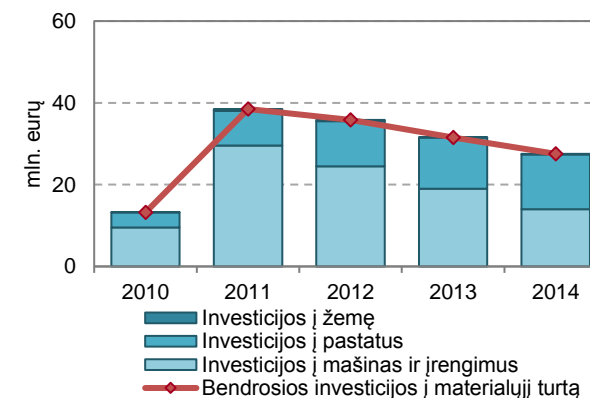
Šaltinis: Europos pieno rinkos stebėjimo centras.

10 pav. Metinis pieno produktų gaminių gamybos pramonės darbo sąnaudų¹ ir darbo našumo² pokyčiai.

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

11 pav. Pieno produktų gaminių gamybos pramonės investicijos į materialųjį turtą.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas.

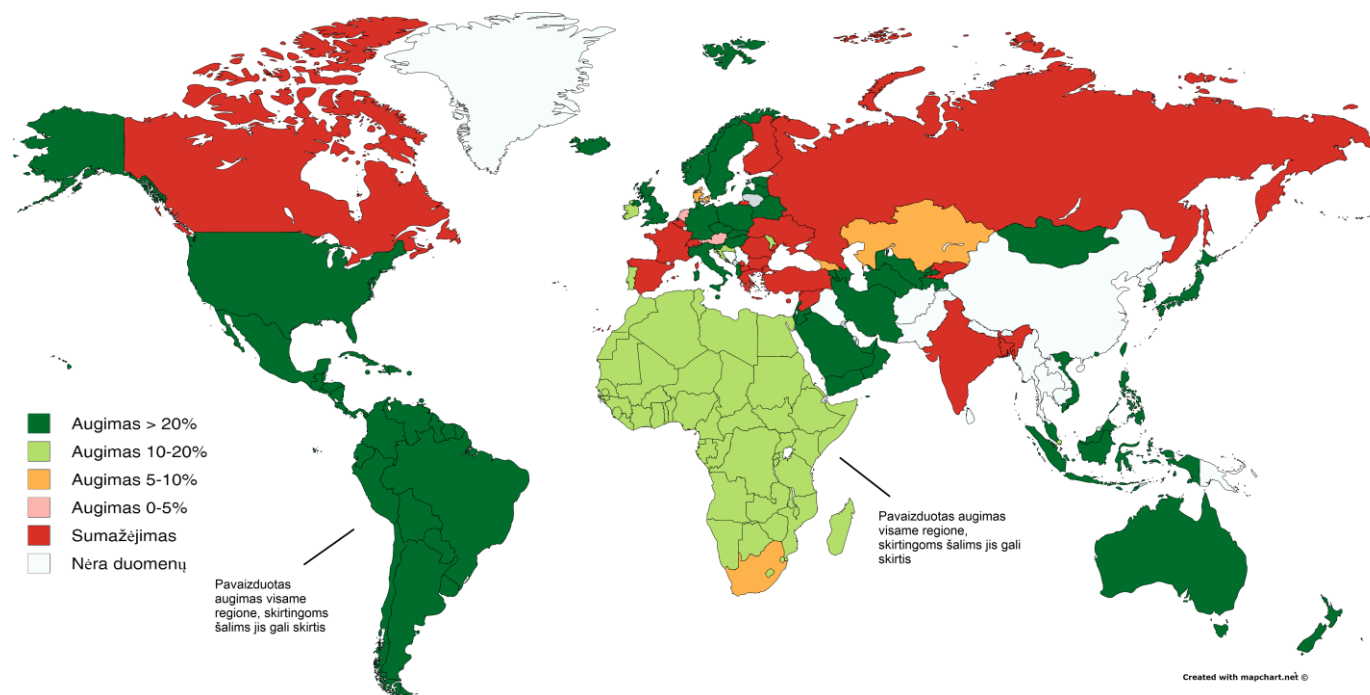
¹ Darbo sąnaudos = atlyginimai / produkcijos apimtis.

² Darbo našumas = produkcijos apimtis / dirbančiųjų skaičius.

³ „Pienininkų strategija – dvidešimčiai metų.“ *Verslo žinios*, 2016.11.28.

EKSPORTO RAIDA

12 pav. Vidutinis metinis pieno produktų eksporto (vertės) augimas 2010-2015 m.

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

Rusijos rinkos nuostoliai minimizuoti ES, JAV ir Azijos rinkose

Ilgą laiką eksporto rinkos buvo pagrindinis pajamų šaltinis Lietuvos pieno produktų sektoriaus įmonėms, tačiau ženkliai suprastėjusi situacija lėmė tai, kad 2015 m. pajamos vidaus ir užsienio rinkose buvo praktiškai vienodos. 2014 m. antroje pusėje Lietuvos pieno produktų sektorius prarado didžiausią eksporto rinką – Rusiją, kuriai kasmet tekdavo apie 26-30% pieno produktų eksporto vertės. Patirti nuostoliai, atsižvelgiant į sudėtingą situaciją, gan sėkmingai buvo minimizuoti vidaus, ES, JAV ir kai kuriose Azijos rinkose (NVS, Pietų Korėja, Japonija).

Rinkos dalis Europos Sąjungos šalyse mažėja, JAV auga

Nors po Rusijos sankcijų net 75% lietuviškų pieno gaminių realizuojama ES rinkoje, tačiau Lietuvos gamintojų užimama rinkos dalis antrus metus iš eilės mažėjo ir 2015 m. sudarė 0,86%, tai buvo 0,24 procentinio punkto mažiau nei 2013 m. Tai rodo, kad perteklinės pasiūlos sąlygomis Lietuvos įmonėms sunkiau sekasi konkuruoti su vakarų gamintojais.

Produktų perteklius Europoje skatino Lietuvos įmones ieškoti naujų eksporto rinkų. Nors už ES ribų parduodama tik apie ketvirtadalis pieno produktų, tačiau Lietuvos gamintojai sugebėjo padidinti rinkos dalis JAV, nuo 0,1% - 2011 m. iki 1,5% - 2015m. Taip pat augo rinkos dalys Centrinės Azijos rinkose ir Pietų Korėjoje.

DIVERSIFIKACIJA RIBOTA, EKSPORTO STRUKTŪROJE DOMINUOJA SŪRIAI

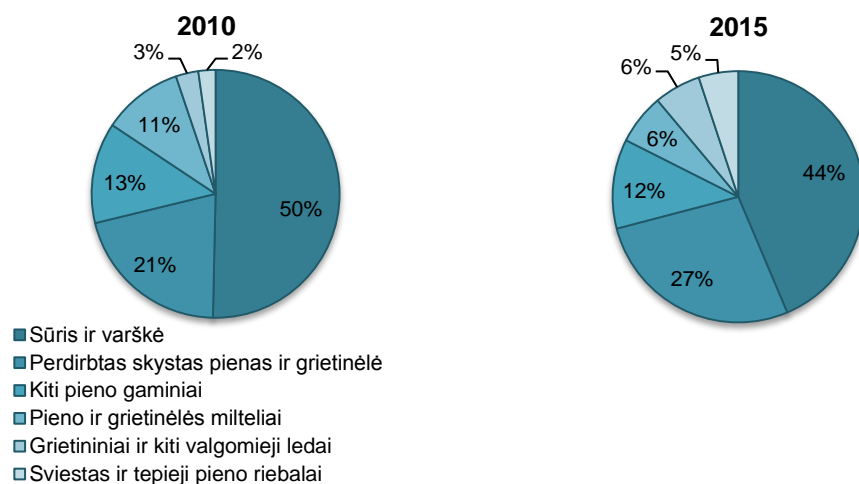
Svarbiausia rinka: Europa

2015 m. Lietuva eksportavo lietuviškos kilmės pieno produktų už 413,9 mln. eurų; tai buvo apie 29% (arba 169,4 mln. eurų) mažiau negu 2014 m. Vidutinis metinis eksporto vertės augimas 2010–2015 m. buvo 0,5%. Pagal šalis pagrindinės eksporto partnerės, Rusijai paskelbus sankcijas, yra Europos Sąjungos šalys; jose parduodama daugiau nei 75% užsienio rinkoms skirtos produkcijos; JAV rinkai teko kiek daugiau kaip 6%. Daugiau kaip pusė visų pieno produktų eksporto vertės 2015 m. teko trimis šalims – Italijai, Lenkijai ir Vokietijai (žr. lentelę 2). Užsidarius Rusijos rinkai, Italija tapo didžiausia rinka lietuviškiems sūriams, sparčiai išaugo eksportas į JAV bei kai kurias Azijos rinkas. Lietuvos gamintojai užima net 11,3% Italijos šviežių sūrių importo rinkos, o šių pieno gaminių Italija iš Lietuvos importuoja netgi daugiau nei iš Ispanijos ar Prancūzijos. Beveik 87% skysto pieno ir grietinėlės eksporto teko Lenkijai ir Vokietijai. Didžiausia rinka lietuviškiems ledams – Vokietija, jai tenka trečdalis ledų eksporto vertės. Pagal rinkas geriausiai diversifikuotas pieno ir grietinėlės miltų eksportas.

Eksporto struktūroje dominuoja sūriai, auga skysto pieno, sviesto ir ledų dalys

Pagal produktus daugiausia eksportuojama sūrių, pernai tai sudarė apie 44% viso pieno produktų eksporto. Užsidarius Rusijos rinkai sūrių eksporto struktūroje puskiečių ir kietųjų sūrių dalis sumažėjo apie 12 procentinių punktų ir 2015 m. sudarė apie 40% visos sūrių eksporto vertės. Nuo 2010 m. ženkliai padidėjo sviesto ir ledų dalys - išaugo daugiau kaip dvigubai, kartu jos sudarė apie 11% pieno produktų eksporto vertės 2015 m. (žr. pav. 13).

13 pav. Pieno produktų gamybos pramonės eksporto struktūra pagal prekių rūšis 2010 m. ir 2015 m.

2 lentelė. Pieno produktų gamybos pramonės eksporto rinkų kaita nuo 2010 m. iki 2015 m.

Eksportas	2010	2015
	€ 404 mln.	€ 414 mln.
Rusija	30.1%	2.2% ▼
Italija	16.3%	18.9% ▲
Lenkija	13.9%	17.9% ▲
Vokietija	12.6%	14.4% ▲
Latvija	5.5%	8.2% ▲
Nyderlandai	4.6%	4.2% ▼
Ispanija	2.3%	1.7% ▼
Rumunija	2.1%	0.2% ▼
Kazachstanas	1.7%	1.9% ▲
Estija	1.7%	2.1% ▲
Jungtinė Karalystė	1.2%	3.9% ▲
Likusios ES šalys	3.9%	4.3% ▲
Jungtinės Amerikos Valstijos	0,3%	6.1% ▲
Likusios NVS šalys	1.3%	4.2% ▲
Afrika	0.3%	0.5% ▲
Artimieji Rytai	0.5%	3.9% ▲
Rytų Azija/Okeanija	0.0%	2.6% ▲

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

ILGALAIKĖS PERSPEKTYVOS PIENO PRODUKTŲ GAMYBAI – PALANKESNĖS

Stiprus pieno produktų pasaulinių kainų augimas Po dviejų metų nuosmukio pieno produktų kainos pradėjo sparčiai augti nuo 2016 m. vidurio ir ketvirto ketvirčio pradžioje jos buvo 20-70% aukštesnės nei istorinės žemumos pasiektos 2016 m. antrame ketvirtyje. Labiausiai augo sviesto – 50-70%, sūrių – 30-40% bei išrūgų ir nenugriebto pieno miltų apie 50% kainos.

Pieno produktų rinkos kainų korekciją lemia pasiūlos veiksniai

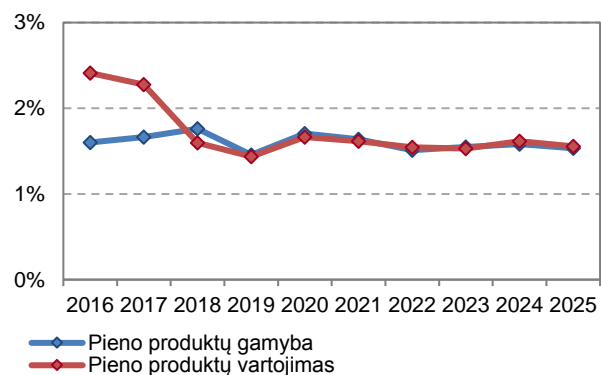
Penkių didžiausių pasaulio pieno produktų eksportuotojų (ES, JAV, Naujoji Zelandija, Australija, Argentina) žaliavinio pieno gamyba 2016 m. birželį-rugsėjį buvo 1,3% mažesnė nei prieš metus, o eksportas apie 6% didesnis. Žaliavinio pieno gamybos mažėjimą lėmė prastos oro sąlygos (Okeanijos, Pietų Amerikos regione) bei žemos žaliavinio pieno kainos.

Kainų augimas turėtų tęstis ir 2017 m. pradžioje FAO prognozuoja, kad 2017 m. labiausiai didės sūrių ir sviesto pasaulinės kainos, o 2018 m. sparčiausiai augs pieno ir išrūgų miltų kainos. Tačiau toks spartus pieno produktų kainų augimas, koks buvo 2016 m. rugpjūčio-rugsėjo mėnesiais, 2017 m. mažai tikėtinas dėl pasaulinės ekonomikos augimo neapibrėžtumo, stipraus dolerio, žemų grūdų kainų. Taip pat tikėtina, kad, kylant žaliavinio pieno kainoms, vėl ženkliai padidės ir jo gamyba. 2016-2017 m. geriausios perspektyvos ES prognozuojamos sūrių ir sviesto gamintojams, o prasčiausios - nugriebto pieno miltų gamintojams, kadangi po taikyto intervencinio mechanizmo sukaupti dideli atsargų kiekiai (apie 430 tūkst. tonų) sandėliuose laikomi potencialiu pasiūlos šaltiniu ateityje.

Vartojimas augs sparčiau nei gamyba Jungtinių tautų maisto ir žemės ūkio organizacija (FAO) 2016 m. prognozuoja 1,1% žaliavinio pieno pasaulinį gamybos augimą. Pieno produktų vartojimas pasaulyje 2016 m. ir 2017 m. turėtų augti atitinkamai 2,4% ir 2,3%, o gamyba turėtų didėti 1,6% ir 1,7%.

Europos sūrių gamintojai Rusijos praradimą kompensavo kitomis rinkomis Uždarius Rusijos rinkai, Europos sūrių gamintojai agresyviai didino pardavimus daugiausia JAV, Artimųjų rytų, Rytų Azijos, Šiaurės Afrikos bei Meksikos rinkose atimdami rinkos dalis daugiausia iš JAV gamintojų, kurių konkurencingumas tarptautinėse rinkose ženkliai sumažėjęs dėl aukštų vidaus kainų bei stipraus dolerio.

14 pav. Pasaulinis pieno produktų vartojimas ir gamyba, metinis pokytis, % .

Šaltinis: OECD-FAO Agricultural Outlook 2016-2025.